

Advies selectiebesluit

Vindplaatsen 5 en 6 Zeeheldenwijk ontwikkelfase 2 te Urk, gemeente Urk

TML-notitie 1171

Opdrachtgever
Contactpersoon opdrachtgever
Contactpersoon The Missing Link
Auteur
Autorisatie
Datum
Versie
TML project
TML notitie

Gemeente Urk
Dhr. N. Reichart
Dhr. B. Goudswaard
Dhr. S. van Gorp
Dhr. B. Goudswaard
22-07-2024
2.0
2541
1171

**The
Missing
Link**

1. Aanleiding en doel document

De gemeente Urk is voornemens de toekomstige nieuwbouwwijk Zeeheldenwijk te ontwikkelen. Het plangebied wordt gefaseerd over 4 deelgebieden ontwikkeld. Naar deze deelgebieden wordt gerefereerd als ontwikkelfasen. Voor het bouwrijp maken van de bodem dient de ontwikkelaar een ontgrondingenvergunning bij het bevoegd gezag de Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek (OFGV) aan te vragen. Ten behoeve van deze ontgrondingenvergunning dient een archeologische inventarisatie afgerond te zijn. De ontgrondingenvergunning voor fase 1 is al ingediend en de bouwrijpwerkzaamheden zijn tevens al begonnen. Aansluitend hierop is de gemeente Urk voornemens de ontgrondingenvergunning voor het bouwrijp maken het volgende deelgebied, ook wel De Akkers, aan te vragen. De werkzaamheden ten behoeve van het bouwrijp maken bestaat hoofdzakelijk uit het aanleggen van riolering, drainages en cunetten. Ten behoeve van deze vergunningaanvraag is een archeologische inventarisatie en waardering afgerond.

Het uitgevoerde onderzoek heeft geleid tot de identificatie van een twee vindplaatsen. In dit document wordt gekeken naar de behoudenswaardigheid van de vindplaatsen, in hoeverre de voorgenomen ontgrondingen de archeologie bedreigen en wat de meest geijkte methode is om de vindplaatsen te behouden. Dit leidt tot een selectieadvies waarvan de bevoegde overheid (de OFGV en diens adviseur, de Provincie Flevoland) besluit of dit overgenomen wordt in het selectiebesluit.

NB: Dit selectieadvies beperkt zich uitsluitend tot de geadviseerde maatregelen in kader van de ontgrondingenvergunning, niet tot eventuele omgevingsvergunningen voor toekomstige ontwikkelplannen op de kavel.

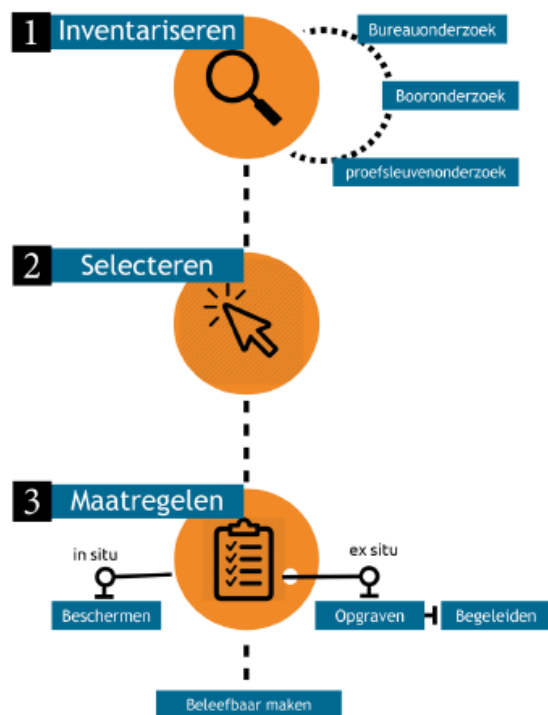

Figuur 1: Ontwikkefasering van de Zeeheldenwijk

2. Geschiedenis archeologisch onderzoek (AMZ-cyclus)

In 2020 is over het gehele plangebied Zeeheldenwijk een verkennend booronderzoek uitgevoerd. De eerste informatie over de zanddiepte en de mogelijk aanwezige vindplaatsen is uit dit onderzoek vergaard. Vervolgens is een aanvullend verkennend en karterend onderzoek gefaseerd uitgevoerd over het gehele plangebied. Hier is in een dicht grid geboord op de locaties waar de archeologische verwachting hoog was. Aan de hand van deze resultaten zijn onderzoeksgebieden geïdentificeerd. In ontwikkelfase 1 is hierna een proefsleuvenonderzoek met een doorstart naar een opgraving uitgevoerd. Hiermee is in ontwikkelfase 1 het proces van de archeologische monumentenzorg (AMZ) volledig doorlopen.

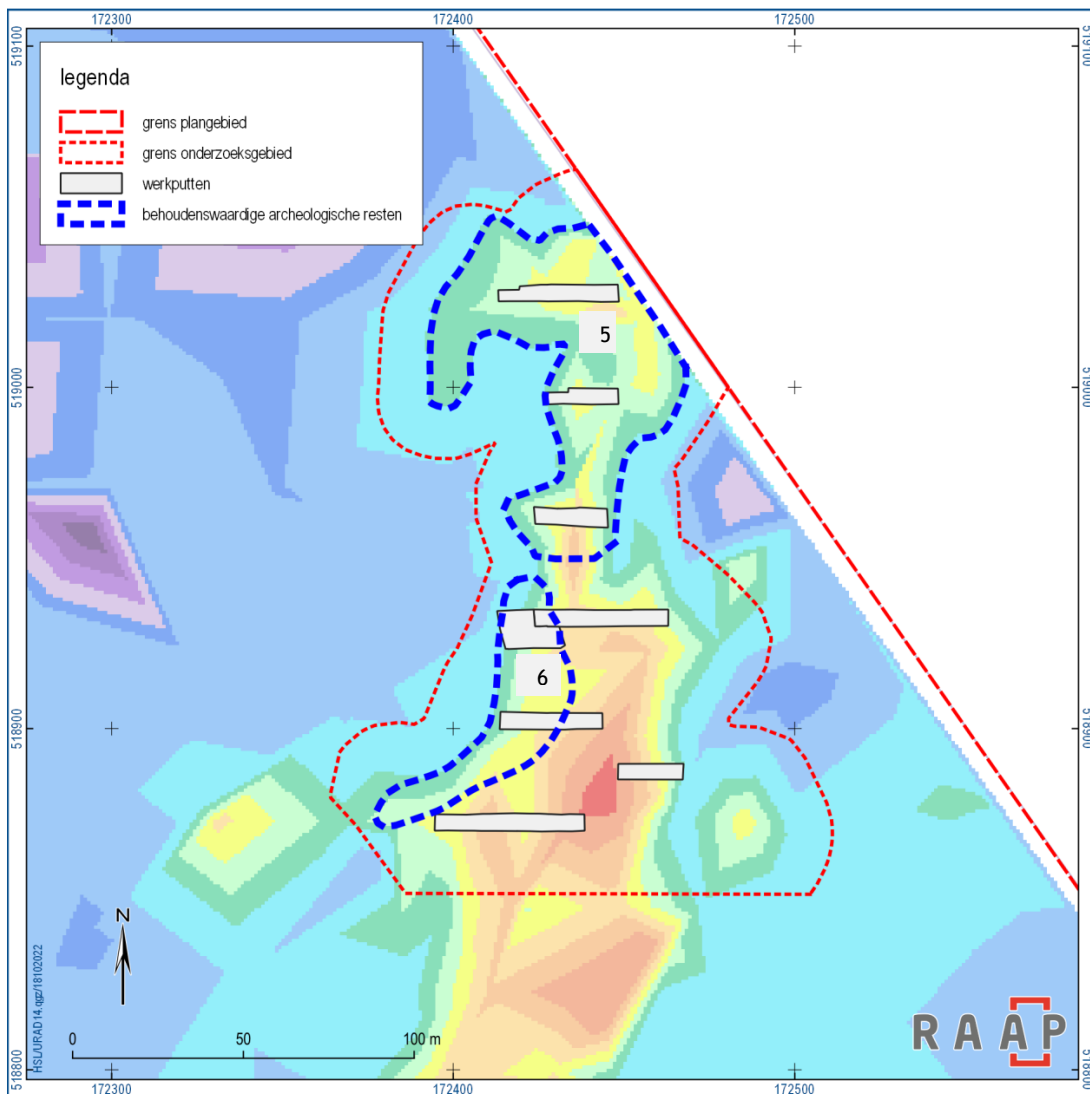
Aansluitend hierop is in de onderzoeksgebieden van ontwikkelfase De Akkers een waarderend onderzoek, variant proefsleuven, uitgevoerd in onderzoeksgebieden 5 en 6. Dat betekent dat de archeologische resten in ontwikkelfase De Akkers het AMZ-proces tot en met de waardering is doorlopen. Het uitgevoerde onderzoek heeft geleid tot de identificatie van twee vindplaatsen: 5 (neolithicum) en 6 (mesolithicum). De volgende stap in het AMZ-proces is het selecteren van de vindplaatsen.

Figuur 2: Het AMZ-proces

3. Resultaten uit het onderzoek: IVO-P

Tijdens het vooronderzoek werden indicatoren getroffen voor een mogelijke verspoeling en erosie van de rivierduinen in onderzoeksgebieden 5 en 6. Om dit te bevestigen is een geologisch booronderzoek uitgevoerd. De resultaten uit dit onderzoek lieten zien dat het zuidelijke deel van onderzoeksgebied 5 naar alle waarschijnlijk was verspoeld, en dat het rivierduin in het noorden van onderzoeksgebied 5 en in gebied 6 nog grotendeels intact was. Bovendien zorgde het onderzoek voor nieuwe inzichten in de begrenzing van de rivierduinen. Waar voorheen werd gedacht dat het 2 verschillende rivierduinen betrof (onderzoeksgebied 5 én 6), leek het te gaan om één langgerekt duin (zie fig. 3)

Figuur 3: Vindplaats 5 en 6. Bron: RAAP

Hierdoor is in onderzoeksgebied 5, met uitzondering van het uiterste noorden, het oorspronkelijk duinoppervlak verdwenen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in dit

gebied geen grondsporen en vondstconcentraties in situ bewaard gebleven. Het lager gelegen duinoppervlak in het uiterste noorden van onderzoeksgebied 5 en in onderzoeksgebied 6 is grotendeels intact. Slechts op de hoogste delen is de top van het natuurlijke bodemprofiel verspoeld. Grondsporen in de vorm van mesolithische haardkuilen zijn bewaard gebleven en leesbaar vanaf de B-horizont. Een deel van de vondstlaag is verspoeld, maar het vondstmateriaal (vuursteen en steen) ligt nog min of meer op dezelfde locatie. Organisch materiaal, anders dan houtskool en schelp, is in dit deel van het onderzoeksgebied bewaard.

Op de westflank van het rivierduin in onderzoeksgebied 5 is in een verspoelde context een zeer rijke vondstlaag met pre-Drouwener materiaal uit de eerste helft van het midden-neolithicum aanwezig: aardewerk, vuursteen, natuursteen, bot, gewei en andere organische resten. Het zeer goed geconserveerde aardewerk en bot/gewei doet vermoeden dat het materiaal zich oorspronkelijk in een in het veen ingebedde vondstlaag bevond. Tijdens de verspoeling is het veen verslagen en het vondstmateriaal omlaag gezakt en ingebed in verspoeld duinzand. Dit deel van het rivierduin wordt onderscheiden als vindplaats 5.

Ten noorden hiervan ligt de vindplaats 6, waar voornamelijk mesolithische resten getroffen zijn. Vermoedelijk door zijn lagere ligging ten opzichte van het zuidelijke deel van het rivierduin is deze vindplaats minder sterk aangetast door erosie. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat op de hoogste delen de top van het duinzand, meer specifiek de E-horizont van een podzol, in het verleden is verspoeld. De Flevomeer Laag in de vorm van stugge detritus rust hier rechtstreeks op de B-horizont. Dieper dan ongeveer 6,5 m -NAP is sprake van een complete podzol. Een van de meest opvallende aspecten van de mesolithische vindplaats in het noorden van het onderzoeksgebied is de grote hoeveelheid (vuur-)steenvondsten, wat zich direct onder de detritus bevond.

Vindplaats	6	5
Datering	Mesolithicum	Neolithicum
Aard	Rivierduin	Gelegen op de helling van het rivierduin. Vondstniveau voornamelijk in een verspoelde context (watergeul)
Sporen	Haardkuilen	n.v.t.
Vondstmateriaal	Vuursteen, natuursteen, bot, organisch materiaal, schelp, hout	Aardewerk, vuursteen, natuursteen, bot, organisch materiaal, schelp
Omvang	3850 m ²	1371 m ²
Diepteligging	Vanaf 6,5 m -NAP intacte podzol met sporen- en vondstenlaag. Laagste haardkuil getroffen op - 7,5 m -NAP.	Vanaf 5,5 m -NAP neolithisch vondstmateriaal in watergeul. Diepste vondstenniveau: 7,25 m - NAP.

Fig. 4: Omschrijving vindplaatsen 5 en 6

4. Sectorale selectiecriteria behoudenswaardigheid

Ten behoeve van de waardering van vindplaatsen in plangebied Zeeheldenwijk en het aangrenzende plangebied Port of Urk is een gebiedspecifiek waarderingstabel opgesteld door Axel Müller (ADC ArcheoProjecten). De waarderingstabel voor de gebiedspecifieke waardering volgt hetzelfde principe als die uit de KNA, alleen worden de parameters bepaald op basis van regionale referenties en het specifieke verwachtingsmodel, waardoor maatwerk ontstaat voor de regio en de archeologische perioden.

De waardering zal resulteren in een score naar aanleiding van de tabel en de begeleidende tekst uit het waarderingsrapport. Daarbij zijn vier categorieën gekozen in een hiërarchische structuur waarbij de mate van kennisrendement en behoudenswaardigheid wordt aangegeven. Sturend principe in de waardering is de mate waarin het kenniswinst oplevert in relatie met de archeologische verwachting. Daarnaast wordt kennisrendement ook ingekaderd door de te nemen beleidsmaatregelen in samenhang met alle bekende archeologische waarden.

Waardering	Score
Behoudenswaardig maximaal kennisrendement. De vindplaats scoort op alle criteria voldoende. Kenniswinst kan op korte termijn worden 'behaald' door integratie met NWO programma's en publicatie in het internationale werkveld.	schaal 1 score 25 en meer dan 25
Behoudenswaardig. De vindplaats scoort op alle criteria, maar laag op informatie waarde. Kennisrendement op middellange termijn. Onderzoeksrapporten dienen als referentie voor verwachtingskaarten, synthese onderzoeken.	schaal 2 score 20-25
Behoudenswaardig De vindplaats scoort op fysieke kwaliteit, maar laag op inhoudelijke kwaliteit. Kennisrendement op lange termijn, informatie is snel te verkrijgen, zal rol spelen bij verwachtingskaarten synthese als kwantitatief argument voor.	schaal 3 score 15-20
Niet behoudenswaardig. De vindplaats is slecht geconserveerd en heeft lage inhoudelijke kwaliteit. Aanwijzing voor activiteiten in het verleden, alleen door post-depositionele processen niet te kwantificeren en te kwalificeren.	schaal 4 score lager dan 15

Fig. 5: het waarderingstabel van de gebiedspecifieke waardering, naar: Axel Müller.

Toetsing gebiedsspecifieke waardering

Beide vindplaatsen scoorden behoudenswaardig aan de hand van het gebiedsspecifiek waarderingstabel. Aan de hand van het waarderend onderzoek kreeg vindplaats 6 een score van 20 toegewezen. Vindplaats 5 kreeg een score van 24 toegewezen. Dat betekent dat beide vindplaatsen behoudenswaardige archeologische resten bevatten.

In vindplaats 6 bevinden zich clusters van grondsporen en vondstconcentraties en -spreidingen uit het mesolithicum. De natuurlijke bodems zijn ten dele afgetopt, met name op de hoogste delen van het duin die zich op circa 6 m -NAP bevinden. Vondsten uit de top van deze bodems zijn hierbij verspoeld, maar nog wel op min of meer dezelfde plaats aanwezig. Dieper dan circa 6,5 m -NAP zijn geheel intacte bodems en gave vondstspredingen aanwezig.

In vindplaats 5, op de westflank van het rivierduin, bevindt zich een zeer rijke en gevarieerde middenneolithische vondstlaag uit de zeer zeldzame pre-Drouwener periode. Het gaat om goed geconserveerd materiaal (aardewerk, vuursteen, steen, bot, gewei en andere organische resten) dat zich vermoedelijk oorspronkelijk in een in het veen ingebedde vondstlaag bevond, maar dat zich tegenwoordig in verspoeld duinzand aan de basis van de Flevomeer Laag bevindt tussen circa 5,5 en 7,2 m -NAP. De samenhang tussen het vondstmateriaal is door de verspoeling niet verloren gegaan. Het gaat om voor Nederlandse en Noordwest-Europese begrippen zeer zeldzaam en informatief materiaal. Er moet aan deze vindplaats derhalve een hoge waarde toegekend worden.

5. Selectieadvies en maatregelen

Uit bovenstaande integrale en sectorale waardering is gebleken dat beide vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Afhankelijk van de voorgenomen ontgroningen moeten de vindplaatsen *ex* of *in situ* behouden worden. Aan de hand van gegevens uit het inventariserend en waarderend onderzoek is op nauwkeurige wijze de diepte van de waardevolle archeologische resten bepaald. Om de meest geijkte maatregel te bepalen is de verstoring per vindplaats in kaart gebracht (zie bijlage 3).

Maatregelen vindplaats 6

De natuurlijke bodems zijn in vindplaats 6 ten dele afgetopt, met name op de hoogste delen van het duin die zich op ca. 6 m -NAP bevinden. Vondsten en sporen uit de top van deze bodems zijn hierbij verspoeld. Dieper dan 6,5 m -NAP zijn geheel intacte bodems en gave vondstspredingen aanwezig. De voorgenomen ontgroningen (cunetten, drainages en riolering) reiken niet dieper de aanwezige vondstlaag op 6,5 m -NAP (zie bijlage 3). Hierom wordt de aanwezige archeologie in vindplaats 6 niet verstoord en wordt geadviseerd om de vindplaats veilig te stellen aan de hand van *in situ* behoud.

Bij *in situ* behoud dient de vindplaats een dubbelbestemming te behouden met beschermisen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden in deze zones (of ondieper dan 50 cm -mv) onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS). Voor het plangebied Zeeheldenwijk is reeds een protocol toevalsvondsten en een PvE opgraving van scheepswrakken opgesteld.

Maatregelen vindplaats 5

Gezien de unieke aard van vindplaats 5 is deze ten behoeve van dit selectieadvies opgedeeld in vindplaats 5.1 (archeologisch peil: -5,50m tot -6,50m NAP) en 5.2 (archeologisch peil: -6,50m tot -7,20m NAP). De grens tussen beide vindplaatsen is bepaald aan de hand van het zanddieptemodel en aan de hand van de bekende diepteligging van het archeologisch materiaal uit het voorgaand onderzoek (zie bijlage 1). De geadviseerde wordt hieronder toegelicht.

Vindplaats 5

In vindplaats 5 is een zeer rijke en gevarieerde vondstlaag uit het neolithicum aanwezig. Het bodemprofiel is grotendeels verspoeld en er is geen intacte sporencontext aanwezig. Op de hoogste delen (vindplaats 5.1) zijn waardevolle archeologische vondsten vanaf ca. 5,5 m -NAP aanwezig. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is hier een watergang met een enorm rijk inventaris aan vondstmateriaal getroffen. Op de westelijke flank van het duin (vindplaats 5.2) is de vondstlaag vanaf 6,5 m -NAP tot 7,2 m -NAP aanwezig. De voorgenomen ontgroningen (cunetten, drainages en riolering) reiken niet dieper dan de aanwezige vondstlaag op 5,5 m -NAP (zie bijlage 3). Hierom wordt de aanwezige

archeologie in vindplaats 5 (zowel 5.1 als 5.2) niet verstoord en wordt geadviseerd om de vindplaats veilig te stellen aan de hand van *in situ* behoud.

Bij *in situ* behoud dient de vindplaats een dubbelbestemming te behouden met beschermeisen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden in deze zones (of ondieper dan 50 cm –mv) onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS). Voor het plangebied Zeeheldenwijk is reeds een protocol toevalsvondsten en een PvE opgraving van scheepswrakken opgesteld.

Voor vindplaats 5 wordt een bufferzone van 30 centimeter aangehouden, wat betekent dat het van uiterst belang is dat de voorgenomen ontgravingsdiepte (bijlage 3) niet wordt overschreden bij de uitvoering van de werkzaamheden. Geadviseerd wordt om een archeoloog ter plaatse aanwezig te stellen om te monitoren of het *in situ* behoud wordt geborgd en om te signaleren wanneer er een dreiging is dat onvoorziene archeologische resten verloren gaan.

6. Conclusie en advies

Aan de hand van het waarderend onderzoek (IVO-P) zijn twee vindplaatsen gedefinieerd. In vindplaats 6 zijn vondsten en sporen getroffen uit het mesolithicum, waaronder haardkuilen, botmateriaal en vuursteen. Vindplaats 5 kent een uiterst gevarieerde en unieke vondstenlaag, waarvan de context grotendeels verspoeld is. De vindplaatsen zijn sectoraal gewaardeerd als behoudenswaardig.

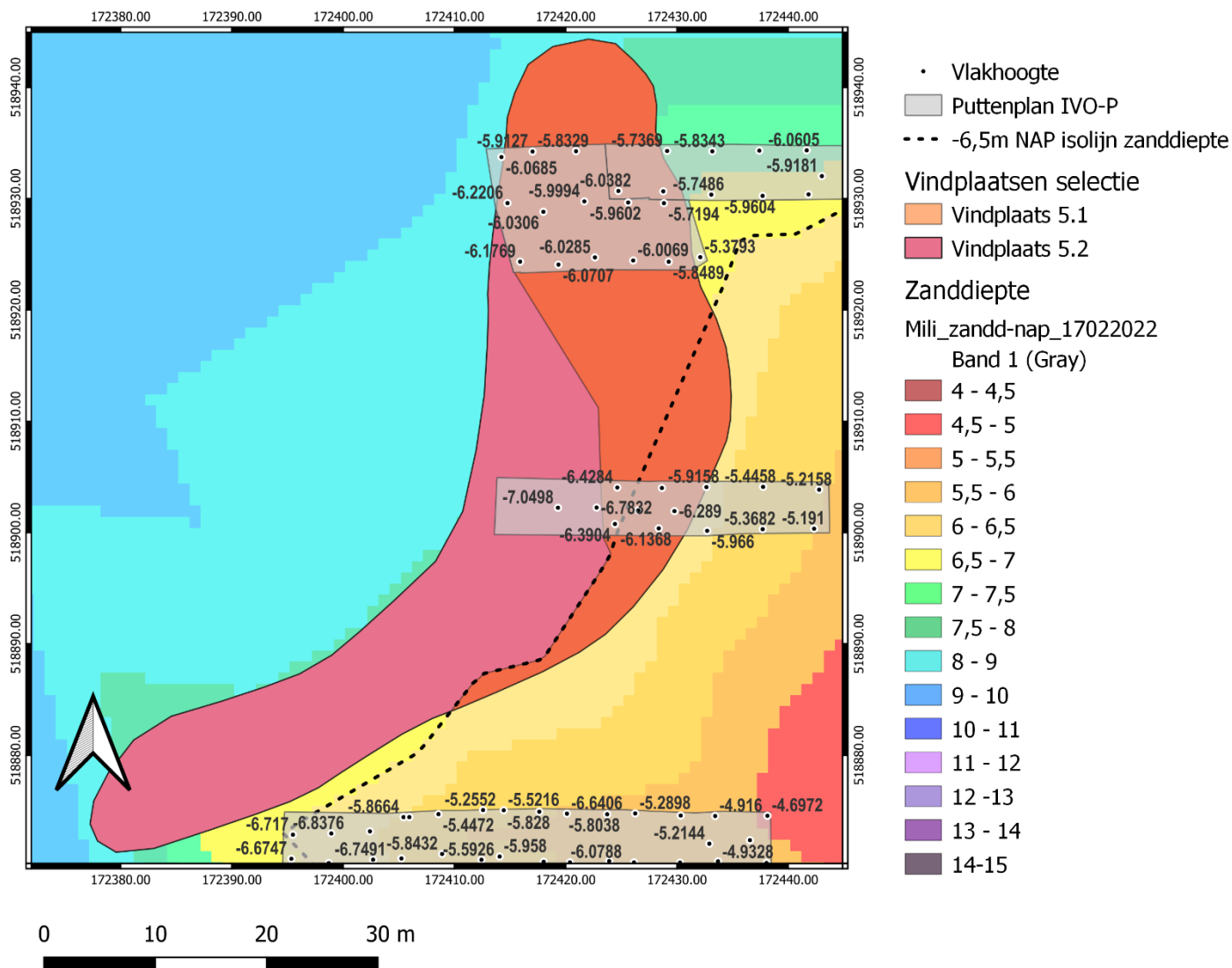
Het archeologisch peil van de vindplaatsen bevinden zich op een diepte die niet wordt bereikt tijdens het uitvoeren van de civiele werkzaamheden. Hierom is er geen directe noodzaak om deze vindplaatsen op te graven en is *in situ* behoud de meest passende maatregel. Wel wordt geadviseerd om een archeoloog ter plaatse aanwezig te stellen om te monitoren of het *in situ* behoud wordt geborgd en om te signaleren wanneer er een dreiging is dat onvoorziene archeologische resten verloren gaan.

Vanwege het unieke vondstmateriaal van alle vindplaatsen wordt aanbevolen het verhaal van vindplaats 5 te vertellen op een manier die past bij het gebied door het in de openbare ruimte te laten terugkomen, tijdelijk of permanent.

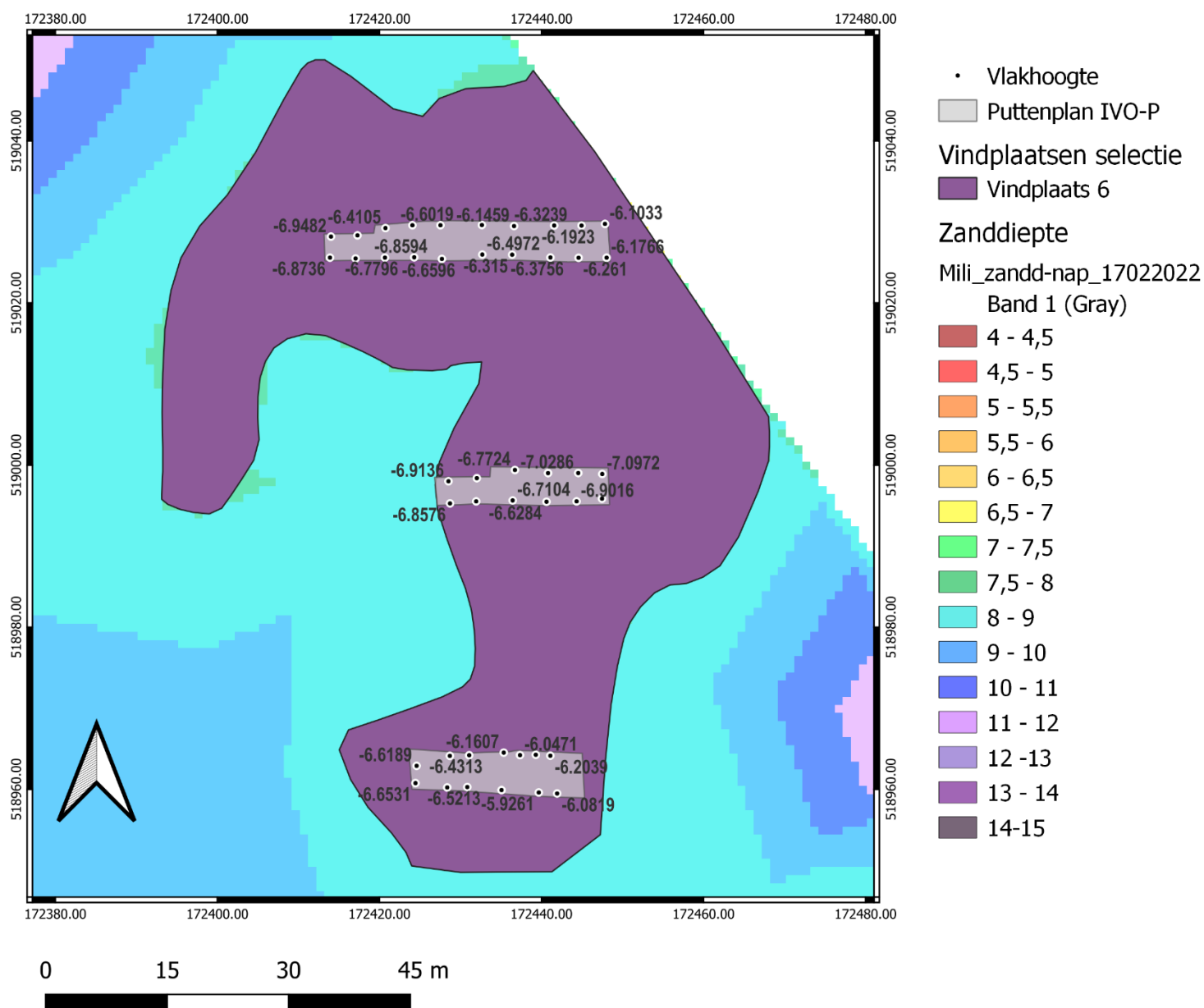
7. Bijlagen

- 1. Vindplaats 5.1 en 5.2 met vlakhoogtes op zanddieptekaart**
- 2. Vindplaats 6 met vlakhoogtes op zanddieptekaart**
- 3. Vergelijking vindplaatsen met stedenbouwkundig plan**
- 4. Dwarsprofiel A - ontgraving t.o.v. archeologisch peil vindplaats 5**

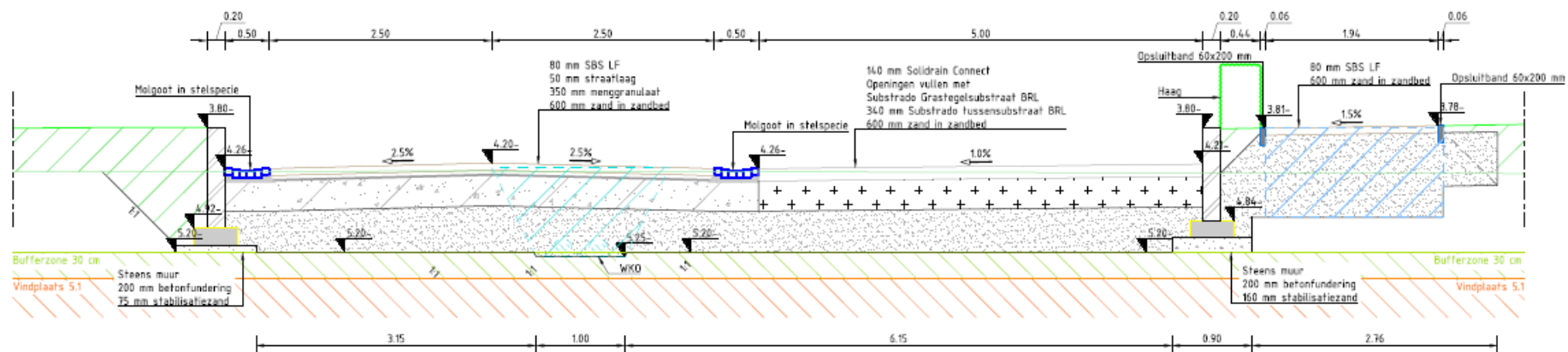
Bijlage 1: Vindplaats 5.1 en 5.2 met vlakhoogtes op zanddieptekaart

Bijlage 2: Vindplaats 6 met vlakhoogtes op zanddieptekaart

Bijlage 4: Dwarsprofiel A - ontgraving t.o.v. archeologisch peil vindplaats 5

Dwarsprofiel A
SCHAAL 1 : 50

Verklaring

	Ontwerp S0
	Vindplaats 5.1 - diepte archeologie NAP -5,50 m (NAP -5,20 m incl. 30 cm buffer)
	Vindplaats 5.2 - diepte archeologie NAP -6,50 m (NAP -6,20 m incl. 30 cm buffer)
	Vindplaats 6 - diepte archeologie NAP -6,50 m (NAP -6,20 m incl. 30 cm buffer)
	Nutstracé
	Warmte- koudenet
	Vacuütleiding
	Drainage b.o.b. NAP -5,90 m
	HWA-riolering
	VWA-riolering
	VWA-pompput